

Översättning

Bilaga D

Rekommendation (nr 109) angående löner, arbetstid och bemanning å fartyg

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens, vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 29 april 1958 till sitt fyrtioförsta sammanträde och

beslutat antaga vissa förslag om en allmän revision av »konventionen angående löner, arbetstid och bemanning å fartyg (reviderad) 1949» /Wages Hours of Work and Manning (Sea) Convention (Revised), 1949/, vilken fråga utgör den andra punkten på dagordningen för sammanträdet, och

antagit »konventionen angående löner, arbetstid och bemanning å fartyg (reviderad), 1958» /Wages, Hours of Work on Board Ship and Manning (Sea) Convention (Revised), 1958/, samt

finner behov föreligga av ytterligare ett dokument likaledes ägnat att uppfordra medlemsstaterna att förbättra anställningsvillkoren för sjömän, antager denna, den fjortonde dagen i maj år nittonhundrafemtioåtta följande rekommendation, som må benämnas »rekommendationen angående löner, arbetstid och bemanning, 1958» /Wages, Hours of Work and Manning (Sea) Recommendation, 1958/.

Tillämpningsområde

1. Denna rekommendation äger tillämpning på sjömän, andra än befälhavare, vilka äro anställda å yrkesmässigt nyttjade, sjögående fartyg, som framdrivas medelst maskineri; undantagna äro dock »estuarial craft» (flodmynningsfartyg), fiskefartyg och fartyg av primitiv byggnad.

Löner

2. Grundlönen eller lönen för en kalendermånads tjänst för en matros, anställd å fartyg, varå denna rekommendation äger tillämpning, bör icke understiga det belopp motsvarande tjugofem pund i det Förenade Konungariket Storbritanniens och Norra Irlands valuta eller sjuttio dollars i Amerikas förenta staters valuta, därvid motvärdet beräknas efter den av dessa båda summor som vid varje tillfälle är den högsta. I fråga om fartyg, varå sysselsättes sådant manskap som nödvändiggör anställandet av ett större antal besättningsmän än som eljest skulle erfordras, och med hänsyn till principen om lika lön för lika arbete må dock vid fastställandet av grundlönen beaktas sådana särskilda omständigheter som antalet extra anställda och skillnader i omkostnaderna för besättningen, som redaren ådrager sig i följd av anställandet av ifrågavarande slag av manskap.

3. Utom i de fall, där bestämmelserna i föregående punkt bliva tillämpliga genom kollektivavtal mellan bona fide organisationer representerande redare och sjömän, bör medlemsstat

a) genom ett system av övervakning och straffbestämmelser säkerställa, att de utbetalda lönerna icke understiga vad i föregående punkt stadgas; och

b) tillförsäkra envar, som utfått lägre lön än som i föregående punkt stadgas, möjlighet att billigt och snabbt genom domstolsförfarande eller annorledes utfå det belopp, varmed han blivit underbetald.

Arbets tid

4. Till sjöss och i hamn bör den normala arbetstiden vara åtta timmar om dygnet vid arbete å alla avdelningar. Beträffande arbetstiden i hamn under veckans vilodag och dagen före denna böra särskilda bestämmelser utfärdas genom nationell lagstiftning eller kollektivavtal.

5. När fartyget är till sjöss under veckans vilodag böra sjömännen erhålla kompensation på sätt som må bestämmas genom kollektivavtal eller nationell lagstiftning.

6. Beträffande mindre fartyg och fartyg på kortare resor må genom kollektivavtal eller nationell lagstiftning föreskrivas en genomsnittlig arbetstid av åtta timmar om dygnet.

7. Grunderna för beräkning av övertidsersättningens storlek böra föreskrivas genom nationell lagstiftning eller fastställas genom kollektivavtal; dock bör övertidsersättningen per timma i intet fall understiga 125 procent av grundlönen för timme räknat. I stället för penningersättning må genom nationell lagstiftning eller kollektivavtal bestämmas om kompensation i form av motsvarande ledighet med rätt att lämna fartyget eller i annan form.

8. Genom nationell lagstiftning eller kollektivavtal böra bestämmas de arbeten, beträffande vilka, vid tillämpningen av denna rekommendation, tiden för utförandet varken skall inräknas i den ordinarie arbetstiden eller anses såsom övertidsarbete.

9. När särskilda skäl därtill föreligga, må genom kollektivavtal bestämmas om särskilda anordningar, vilka skola anses innebära full kompensation i stället för direkt övertidsersättning.

Bemann ing

10. För undvikande av alltför mycket övertidsarbete och för tillgodoseende av kraven på säkerhet för människoliv till sjöss bör ett tillräckligt antal befäl och manskap finnas anställt.

11. Medlemsstat bör upprätthålla eller övertyga sig om förefintligheten av ett effektivt system för undersökning och biläggande av varje klagomål eller tvist angående fartygs bemanning.

12. Representanter för redarnas och sjömännens bona fide organisationer böra, med eller utan andra personers eller myndigheters medverkan, delta vid tillämpningen av sagda system.

Allmänt

13. Intet i denna rekommendation skall anses inverka på någon bestämmelse i lag, dom, sedvänja eller avtal mellan redare och sjömän angående löner, arbetstid eller bemanning å fartyg, som tillförsäkrar sjömännen förmanligare villkor än de som föreskrivits i denna rekommendation.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 mars 1959.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden BECKMAN,
E. SÖDERLUND,
TAMMELIN,
regeringsrådet NEVRELL.

Enligt lagrådet den 18 mars 1959 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 mars 1959, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till sjöarbetstidslag.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av lagbyråchefen G. Borggård.

Lagrådet yttrade:

Lagrådet, som anser sig icke ha att ingå på frågan om de ekonomiska verkningarna av förslaget, finner skäl till erinran mot förslaget allenast i följande avseenden.

1 §.

Enligt 1 § 1 mom. i den föreslagna sjöarbetstidslagen skall denna lag, »med nedan omförmälda undantag», äga tillämpning beträffande visst där angivet arbete. Sådana undantag, som åsyftas i 1 mom., angivas i 2 och 3 mom. Därefter stadgas i 2 §, att med skeppstjänst förstås arbete som avses i 1 § 1 mom. Vidare är att märka, att enligt 1 § i allmänna arbetstidslagen från dess tillämpning undantages bl. a. skeppstjänst, som omförmäles i lagen om arbetstiden å svenska fartyg.

I samtliga nu angivna hänseenden överensstämmer förslaget med gällande lag, men det synes lagrådet lämpligt att, när en ny lag nu tillkommer, göra en omformulering i förtydligande syfte.

Till en början är det egendomligt att definiera begreppet skeppstjänst först i 2 §, när saken regleras redan i 1 §. Särskilt som alla definitioner icke äro samlade i 2 § synes det lämpligt att definitionen på skeppstjänst lämnas redan i 1 § 1 mom., som kunde uppdelas i två punkter. Första punkten borde innehålla, att »lagen äger, med nedan omförmälda undantag, tillämpning beträffande skeppstjänst». Enligt andra punkten skulle med skeppstjänst förstås arbete som å svenskt fartyg anställd person för fartygets räkning eller eljest på grund av förmans uppdrag utför ombord å fartyget eller annorstädes.

I samband härmed borde jämkning ske i ordalydelsen av det under e) i 1 § allmänna arbetstidslagen upptagna undantaget beträffande skepps-

tjänst. Den nuvarande formuleringen kan nämligen vålla tvekan huruvida de i 1 § 2 och 3 mom. sjöarbetstidslagen omförmälda undantagsfallen äro underkastade allmänna arbetstidslagen eller — såsom meningen rätteligen är — undantagna från båda lagarnas tillämpningsområden.

2 §.

Iakttages vad lagrådet under 1 § hemställt, skall definitionen på skeppstjänst utgå ur 1 mom.

I 2 mom. kunde lämpligen tilläggas en definition beträffande veckoberäkningen. Enligt vad som framgår av remissprotokollet har i fråga om sjöarbetstid praxis alltid varit att veckoberäkning skett utan hänsyn till kalenderindelningen. Dessutom har på grund av de speciella anställningsförhållandena ombord periodindelningen regelmässigt icke blivit enhetlig på ett och samma fartyg utan bestämts för varje sjöman, vanligen med början den dag han påmönstrat fartyget. Avsett är att nu angiven praxis skall bli bestående även efter den föreslagna lagens ikraftträdande. I samband med den arbetstidsförkortning som år 1957 genomfördes för landanställda ändrades för dessa veckoberäkningen därhän, att den blott behövde vara enhetlig för arbetsstället men icke sammanfalla med indelningen i kalenderveckor. Bestämmelse härom infördes i allmänna arbetstidslagen. Med hänsyn härtill och då, såsom nyss angivits, veckoberäkningen för sjöfolk så till vida avviker från den som regleras i sistnämnda lag, att enhetlighet på arbetsstället ej behöver råda, bör enligt lagrådets mening bestämmelserna i 2 § kompletteras med ett stadgande, varigenom praxis i fråga om veckoberäkningen för sjöfolk lagfästes. Lagrådet hemställer därför, att såsom ett andra stycke i andra paragrafens andra moment införes ett stadgande av innehåll att såsom vecka räknas en period av sju dygn i följd.

12 och 18 §§.

Stadgandet i 12 §, att vederlag för överskjutande tid kan utgå, förutom i form av fritid i hamn, på annat sätt enligt vad därom må fastställas genom kollektivavtal, reglerar i detta avseende vederlagsfrågan endast för sjömän som äro medlemmar av fackförening eller liknande arbetarorganisation. Enligt vad lagrådet inhämtat förekomma bland sjömännen i viss utsträckning oorganiserade arbetstagare, och det synes nödvändigt att lagförslaget kompletteras på sådant sätt att jämväl dessa arbetstagare beredas möjlighet att träffa avtal om att vederlag skall utgå annorledes än i form av fritid i hamn. Detta kunde lämpligen ske genom att andra stycket i 18 § upptages såsom en ny 19 § samt därvid de i första punkten i stycket förekommande orden »kollektivavtal som avses i första stycket» ersättas med orden »kollektivavtal som avses i 12 eller 18 §». Om denna hemslälplan bifalles, skulle det remitterade förslagets 19—25 §§ bliva 20—26 §§.

Ur protokollet:

Clas Amilon

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1959.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, lagrådets den 19 mars 1959 avgivna utlåtande över det den 13 mars 1959 till lagrådet remitterade förslaget till *sjöarbetstidslag*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

Lagrådets förslag att till 2 § 2 mom. i det remitterade lagförslaget foga en definition beträffande veckoberäkning finner jag böra godtagas. Även övriga av lagrådet förordade ändringar i förslaget synes mig böra vidtagas. Härutöver torde vissa redaktionella jämkningar i lagtexten få göras.

Beträffande lagrådets påpekande rörande utformningen av 1 § allmänna arbetstidslagen må erinras om det förslag till en mera omfattande revision av lagen — bl. a. utvidgning av tillämpningsområdet — som på sin tid framlades av arbetstidsutredningen (SOU 1954: 22—23). Frågan om en sådan översyn aktualiserades i samband med att förslaget om allmän arbetstidsförkortning förelades 1957 års riksdag. Därvid uttalade föredragande departementschefen att de frågor, som arbetstidsutredningens förslag behandlar, borde upptagas till prövning först sedan erfarenhet vunnits av arbetstidsförkortningens följder. Vad lagrådet påpekat torde få beaktas i samband med den översyn av den allmänna arbetstidslagstiftningen som sålunda är att vänta.

Det remitterade lagförslaget har utarbetats med sikte på att vårt land skall kunna ratificera ILO-konventionen nr 109. Såsom framgår av remissprotokollet har ratifikation av de senaste konventionerna i ämnet avvisats med hänsyn till att de upptagit bestämmelser om minimilön. Ratifikation skulle ha inneburit att man frångått den i vårt land allmänt godtagna principen om rätt för arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna träffa överenskommelser om löneförhållanden. Enligt den föreliggande reviderade konventionen föreligger emellertid möjlighet att vid ratifikation undantaga konventionens avdelning om lön. Med hänsyn härtill och till den utformning lagförslaget fått föreligger icke något formellt hinder mot svensk

ratifikation av konventionen såvitt avser föreskrifterna om arbetstid och bemanning.

Vid remissbehandlingen av konventionen har samtliga hörda myndigheter jämte sjöfolksorganisationerna uttalat sig till förmån för ratificering. Endast från redarhåll har en negativ ståndpunkt intagits. För egen del anser jag det vara ett starkt önskemål att en internationell minimistandard fastställs i fråga om de ombordanställdas villkor. Sverige bör i sin mån medverka härtill, och jag vill därför förorda att konventionen ratificeras utom såvitt avser avdelningen om lön. Ratifikation synes dock — såsom påpekats från sjöfartsstyrelsen och sjöfolkshåll — böra ske med förbehåll för att även nationer med vilka vår sjöfart främst konkurrerar, i första hand Förbundsrepubliken Tyskland och Nederländerna, ratificerar konventionen. Sådant förbehåll gjordes även vid den svenska ratificering som på sin tid skedde av 1936 års ILO-konvention (nr 57).

Rekommendationen nr 109 torde med hänsyn till den ståndpunkt som sålunda intagits i konventionsfrågan icke föranleda någon särskild åtgärd.

Vid remissbehandlingen av konventionen och rekommendationen har från sjöfolkshåll vissa bemanningsproblem tagits upp. Jag vill i anledning härav endast erinra om att sjöarbetstidsutredningen redan i slutet av 1957 erhållit särskilt uppdrag att — sedan utredningsarbetet för ny sjöarbetstidslag slutförts — utreda frågan om bemanningen på fartyg och därmed sammanhängande spørsmål. Sistnämnda utredningsarbete har påbörjats i slutet av förra året.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga förslaget till sjöarbetstidslag,

dels ock inhämta riksdagens yttrande över det vid Internationella arbetsorganisationens sjöfartskonferens år 1958 antagna förslaget till konvention (nr 109) angående löner, arbetstid och bemanning å fartyg, samt den vid samma tillfälle antagna rekommendationen i samma ämnen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Rutger Croneborg